

N O K I A

Vuonna 1921 löydettiin Nokian Tyrkkölän kylän Hakamäeltä vanha kalmisto, jossa oli polttamattomia ruumiita sekä solki, jossa on kristinuskon symboli, risti. Solki sekä muut Hakamäen löydöt ovat peräisin 1000-luvun alusta, siis piispa Henrikin retkeä aikaisemmalta ajalta. Näin ollen Pirkkala on jo sangen varhain joutunut kristillisen sivistyksen vaikutuspiiriin ja todennäköistä on, että Nokiassa on ollut jonkinlainen kirkollinen keskus ja samalla Pirkkalan varhaisin kirkko. Asiakirjoihin perustuen tätä ei ole voitu todistaa. Nokia mainitaan asiakirjoissa ensimmäisen kerran v. 1274. Silloin on Nokiassa asunut pirkkalaisten johtaja Matti Kurki.

Birger Jaarli teki v. 1249 "ristiretken" Hämeeseen vakiinnuttaen täällä ruotsin vallan. Tämän seurauksena rakennettiin 1200-luvun lopulla puinen kirkko Pyhäjärven eteläpuolelle Pirkkalan kylään. Tämä kirkko muodostui emäpitäjän kirkoksi, niin että kun Pirkkala v. 1328 ensikerran esiintyy asiakirjoissa, sillä tarkoitetaan jo koko pitäjää ja pitäjän asukkaat, pirkkalaiset, tunnettiin jo kaukana pohjan perilläkin.

Nämä alueet kuuluivat Kyrön oikeuden piiriin. Se tarkoitti sitä, että verot maksettiin turkiksina. Aluksi tästä sovittiin Kyrön (=Hämeenkyrön) kanssa ja sittemmin alue laajeni itään päin Hämeen oikeudeksi. Varsinais-Suomen ja Satakunnan alueilla, jossa viljely oli kehittyntä, vallitsi suomalainen oikeus ja vero maksettiin rukiina. Ruotsalaisen oikeuden alueella, jossa oli paitsi ruotsalaisia, myös suomalaisia uudisasukkaita, vero kannettiin voina.

Pirkkalan pitäjään kuului siihen aikaan Pyhäjärvi ympäristöineen ja siitä pohjoiseen olevat asutut alueet ja niiden takana olevat suuret erämaat. V.1304 muodostui Pohjankyrö (=Isokyrö) omaksi seurakunnaksi Suur-Hämeenkyrön entisille

erämaille. Etelä-Pohjanmaan rannikolle alkoi 1200-luvun lopulla muuttaa ruotsalaisia. Merenkurkun kohdalle muodostui 1200-luvun lopulla Pietarsaaren suurpiitäjä, joka käsitti nykyisen Vaasan läänin pohjoisosan. Tarinan mukaan nykyisessä Soinin pitäjässä on ollut Iironkivi, Pirkkalan, Kyrön, Pietarsaaren ja Rautalammin yhteisenä rajakivenä.

Yleiskatsauksen saamiseksi Pirkkalan keskiaikaisesta alueesta on tarpeen luetella siitä muodostuneet seurakunnat:

I Vesilahti erotettiin Pirkkalasta ennen v. 1346, Lempäälä Vesilahdesta 1400-luvun alussa, Tottijärvi Vesilahdesta v. 1906 Viiala muodostettiin omaksi seurakunnaksi Akaan, Lempäälän ja Vesilahden osista v. 1926.

II Kangasala erotettiin Pirkkalasta ennen v. 1368, Orivesi Kangasalasta v. 1540, Längelmäki Orivedestä v. 1640, Kuorevesi Längelmäestä v. 1873, Juupajoki Orivedestä v. 1904, Eräjärvi Orivedestä v. 1906, Kuhmalahti Kangasalasta v. 1901, Pälkäne lienee alkuaan kuulunut Sääksmäen seurakuntaan, mutta se mainitaan Kangasalan kappelina v. 1409 ja tuli itsenäiseksi seurakunnaksi v. 1445, Sahalahti Pälkäneestä v. 1581.

III Ruovesi erotettiin Pirkkalasta v. 1581, Keuruu Ruovedestä v. 1630, Multia Keuruusta v. 1872, Pihlajavesi Keuruusta v. 1895, Virrat Ruovedestä v. 1859, Ahtäri Ruovedestä v. 1859, Kuru Ruovedestä v. 1872, Vilppula Ruovedestä ja Keuruusta v. 1904 Mänttä Vilppulasta v. 1921, ja Pohjaslahti Ruovedestä v. 1927.

IV Messukylä erotettiin Pirkkalasta v. 1636,
Teisko Messukylästä v. 1860,
Tampere Messukylästä v. 1870, ja
Aitolahti Messukylästä v. 1923.

V Ylöjärvi erotettiin Pirkkalasta v. 1895.

VI Etelä-Pirkkala erotettiin Pirkkalasta v. 1919, jäljelle jäänyt osa sai nimen Pohjois-Pirkkala.

VII Harjun seurakunta erotettiin Pohjois-Pirkkalasta v. 1936 ja liitettiin Tampereen kaupunkiin. Jäljelle jääneestä osasta muodostettiin kauppala vuoden 1937 alusta. Kauppalan nimi muutettiin vuoden 1938 alusta Nokiaksi.

VIII Nokia ja Pirkkala (Etelä-Pirkkalan nimi muutettiin Pirkkalaksi). Varsinainen Tampere on jaettu seitsemään seurakuntaan: Harjun, Hervannan, Härmälän, Kalevan, Pyynikin, Ruotsalainen, Tuomiokirkko- ja Viinikan seurakunta. Lisäksi Messukylä, Aitolahti ja Teisko ovat kunnallisesti liitetyt Tampereeseen ja seurakunnallisesti ovat yhteistaloudessa.

Yhteensä on siis vanhasta Pirkkalasta, jonka pinta-ala ilman vesiä oli n. 9200 neliökilometriä, muodostettu 35 nykyistä seurakuntaa. Eroamisvuodeksi on merkitty se vuosi, jolloin eroamista koskeva hallinnollinen päätös on annettu. Varsinainen itsenäistyminen on pääsyt tapahtumaan useissa tapauksissa vasta vuosia myöhemmin.

Pirkkalan keskiaikainen kirkko paloi 1540-luvulla. Uusi puinen kirkko rakennettiin entisen paikalle. Vuosisadan vierieissä kirkko ränsistyi, niin että v. 1648 se rakennettiin uudelleen. Tämä kirkko oli 21 m pitkä, 10,5 m leveä ja 14 m korkea. V. 1751 pidetyssä tarkastuksessa todettiin alimmat hirsikerrokset mädäntyneiksi ja kirkko niin ränsistyneeksi, että oli vaarallista pitää siellä jumalanpalveluksia ja että kirkkoa ei voitaisi saada korjaamalla kuntoon, vaan olisi rakennettava kokonaan uusi.

Kun uutta kirkkoa ei kuitenkaan rakennettu, niin vanha korjattiin perusteellisesti v.1768 ja v.1773 rakennettiin 27 m. korkea kellotapuli. V.1813 päätettiin uudelleen kirkon korjaamisesta ja v.1858 tämä Pyhälle Jaakobille omistettu kirkko purettiin.

Pitäjänskokouksessa 2.6.1758 päätettiin pitkän ja laajan keskustelun jälkeen 63 äänellä 21 vastaan, että Pirkkalaan rakennetaan uusi kirkko kivistä Pyhäjärven pohjoispuolelle. Kirkon ja hautausmaan paikan Viikin ja Nokian kartanoitten omistaja kapteeni von Knorring. Rakennuskiviksi saataisiin käyttää Viikinkosken perkauksessa nostettuja kiviä. Kirkko arveltiin saatavan valmiiksi kuudessa vuodessa, mutta valitusten rettelöiden vuoksi rakentaminen viivästyi. Aiotun ristikirkon piirustukset oli vahvistettu jo 1762. V.1820 otettiin kirkon rakentaminen uudelleen esille. Piirustuksia laadittiin ja kirkon koosta ja rakennusaineesta keskusteltiin. Rakennustyöt aloitettiin v.1832 ja v.1835 keisari vahvisti arkkitehti C.L.Engelin tekemät piirustukset. Kirkko valmistui v.1837.

Tämä Nokian seurakunnan nykyinen kirkko korjattiin v.1904 ja 1937. Urut siihen hankittiin v.1876, sähkövalaistus laitettiin v.1924. Vuosina 1973-74 kirkko korjattiin arkkitehti Seppo Rihlaman johdolla perusteellisesti.

Kun Pirkkalan seurakunnan jakopäätös vuodelta 1919 sai lain voiman, päätettiin Etelä-Pirkkalan seurakunnalle rakentaa oma kirkko. Piirustukset laati arkkitehti Ilmari Launis ja kirkko valmistui toukokuussa 1921.

Jakamattoman Pirkkalan kunnan väkiluku oli vuoden 1921 lopulla 13.385, josta asui Pyhäjärven eteläpuolella 1616 ja pohjoispuolella 12.269. Pinta-ala oli eteläpuolella 81 ja pohjoispuolella 151 neliökilometriä. Seurakunnallinen jako tuli voimaan 1.5.1921 ja kunnallinen 1.1.1922.

1.1.1937 erotettiin pohjois-Pirkkalasta Tampereen kaupungin rajan ja Pitkäniemen sairaalan välinen 20 neliökilometrin suuruinen alue, joka liitettiin Tampereeseen ja josta muodostettiin Tampereen Harjun seurakunta. Alueella asui 11.515 asukasta.

1.1.1973 liitettiin Nokian kauppalaan Suoniemen kunta ja seurakunta samalla Nokian seurakuntaan.

1.1.1976 liitettiin Nokian kauppalaan Tottijärven kunta ja seurakunta liitettiin Nokian seurakuntaan.

Nokian seurakunnan pinta-ala on nykyisin n. 300 neliökilometriä. Vuonna 1990 oli asukkaita seurakunnassa 22.363.

Täytetään kolmena kappaleena, jotka lähetetään 31.1. mennessä lääninrovastille. Täyttöohjeet kääntöpuolella.

	Läsnäolevaan väestöön tulleita			Läsnäolevasta väestöstä poistuneita		
10. VÄESTÖN MUUTOKSET	Miehiä	Naisia	Yhteensä	Miehiä	Naisia	Yhteensä
11. Syntyneet (kastetut) - kuolleet	160	162	322	118	111	229
12. Aluejärjestelyn johdosta	-	-	-	-	-	-
13. Kirkon sisäinen muutto- liike	438	499	937	308	404	712
131. Saman kunnan alueella	-	-	-	-	-	-
132. Kuntien välinen muuttoliike	438	499	937	308	404	712
14. Suomalaisien ulkomaan muuttoliike	13	8	21	-	-	-
15. Ulkomaalaisten muuttoliike	2	2	4	-	1	1
16. Ev.-lut. kirkkoon liittyneet ja siitä eronneet	32	31	63	69	44	113
Näistä: 161. Ortodoksinen kirk- kokunta Suomessa	-	-	-	-	-	-
162. 0 - 14 vuotiaita	6	7	13	16	11	27
163. 15 - 17 vuotiaita	3	4	7	3	1	4
17. Siirrot PV:stä LV:iin ja LV:stä PV:iin	4	6	10	16	10	26
18. Tulleet ja poistuneet yhteensä (11 - 17)	649	708	1.357	511	570	1.081
20. VÄKILUKU JA JÄSENMAÄRÄ				Miehiä	Naisia	Yhteensä
21. Läsnäoleva väestö eli seurakunnan väkiluku kertomusvuoden alussa 1.1. (ed. vuoden tilastolomakkeelta 31.12.)				9.988	11.356	21.344
22. Edellä ilmoitettuun väkilukuun myöhemmin tehdyt korjaukset (luvut varustettava etumerkillä + tai - ja selvitettävä jäljempänä)				-	-	-
23. Läsnäolevan väestön tulleiden ja poistuneiden erotus (kohta 18, + tai -)				+ 138	+ 138	+ 276
24. Läsnäoleva väestö eli seurakunnan väkiluku kertomusvuoden lopussa 31.12 (kohtien 21-23 mukaan)				10.126	11.494	21.620
25. Poissaoleva väestö kertomusvuoden lopussa 31.12., (lomakkeelta A 1b kohdasta 24)				294	449	743
26. Läsnä- ja poissaoleva väestö yhteensä eli seurakunnan jäsenmäärä kertomusvuoden lopussa 31.12., (kohdat 24-25 yhteensä)				10.420	11.943	22.363
27. Läsnäoleva kielellinen vähemmistö kertomusvuoden lopussa (31.12.)				38	31	69
28. Ulkomaiden kansalaisia kertomusvuoden lopussa (31.12.)				14	9	23
Selvitys kertomusvuoden aikana tehdyistä korjauksista edellisen vuoden läsnäolevaan väestöön (+ tai -)						

Virkatodistusasiotteen joustavaksi hoitamiseksi ilmoitan tiedoksenne:

Pirkkalan seurakunta (■ jakamaton Pirkkala) jaettiin 01.05.1921 Etelä-Pirkkalan seurakunnaksi ja Pohjois-Pirkkalan seurakunnaksi.

Pohjois-Pirkkalan seurakunnasta erotettiin 01.01.1937 Harjun jakokunnan alue ja liitettiin Tampereeseen nimellä Harjun seurakunta.

Vuoden 1938 alusta Pohjois-Pirkkalan seurakunnan nimi muutettiin nimeksi Nokian seurakunta ja Etelä-Pirkkalan seurakunnan nimeksi Pirkkalan seurakunta.

Suoniemen seurakunta liitettiin 01.01.1973 Nokian seurakuntaan ja Tottijärven seurakunta liitettiin 01.01.1976 Nokian seurakuntaan.

Jakamattoman Pirkkalan seurakunnan arkisto, Pohjois-Pirkkalan, Suoniemen ja Tottijärven seurakunnan arkistot säilytetään Nokian seurakunnan kirkkoherranvirastossa.

Osoite: Korkeemäenkatu 8, 37100 Nokia

puhelin: (931) 280 4111

170 NOKIA EVL